

KRZCIĆ SIĘ (102) *vb impf i pf*

pf (25) [w tym: *inf* (4), *praes* (7), *praet* (10), *imp* (2), *part praes act* (2)]: *PatKaz III* 267, 271, *GliczKsiąż* L4, *OrzList b* [4 r.], *BielKron* 113v, *GrzegRóżn A4*, *KuczbKat* 125, *RejZwierc* 174, *SkarŻyw* 152, *StryjKron* 340, *CzechEp* 176, *WujNT* 12 [2 r.], 13, 83 [2 r.], 162 [2 r.], *SkarKaz* 514a [3 r.], 514b; pozostałe niewątpliwie *impf*.

krzcić się (71), **chrzcić się** (31); *krzcić się PatKaz III* (2), *KromRozm I*, *GliczKsiąż*, *KrowObr* (2), *Leop*, *OrzList* (4), *BibRadz* (3), *BielKron* (13), *GrzegRóżn* (3), *OrzQuin*, *SarnUzn* (5), *KuczbKat* (4), *RejZwierc*, *WujJud* (7), *SkarJedn*, *CzechEp* (2), *WujNT* (19); *chrzcić się SeklWyzn*, *SeklKat* (3), *SkarŻyw* (2), *StryjKron* (4), *ReszPrz* (2), *LatHar* (3), *SiebRozmyśl*, *SkarKaz* (7); *krzcić się : chrzcić się BiałKat* (1:8).

się (51), *się* (51).

W formach 1 sg, 3 pl praes, 3 pl imp, part praes act: *krzcz-* (22), *chrzcz-* (5), *chrcz-* (2), *krzc-* (1), *krc-* (1), *chrcz-* (1); *krzcz-* *KromRozm I*, *Leop*, *BibRadz* (2), *BielKron* (4), *BiałKat*, *WujJud*, *WujNT* (12); *chrzcz-* *SkarŻyw*, *StryjKron*, *ReszPrz*, *SkarKaz* (2); *chrcz-* *SeklKat* (2); *krc-* : *krzc-* *KrowObr* (1 : 1); *chrcz-* *LatHar*. *W pozostałych formach*: *krz-* (43), *chrz-* (13), *kr-* (1), *chr-* (2); *krz-* *GliczKsiąż*, *OrzList* (4), *BibRadz*, *BielKron* (8), *GrzegRóżn* (3), *OrzQuin*, *SarnUzn* (5), *KuczbKat* (4), *RejZwierc*, *WujJud* (6), *SkarJedn*, *CzechEp*, *WujNT* (7); *chrz-* *SeklWyzn*, *SkarŻyw*, *StryjKron* (3), *ReszPrz*, *LatHar* (2), *SkarKaz* (5); *kr-* *PatKaz III*; *chr-* *SeklKat*, *SiebRozmyśl*.

inf *krzcić się* (18). \diamond *praes 1 sg* *krzczę się* (6). \diamond *3 sg* *krzci się* (9). \diamond *1 pl* *krzczymy się* (3), *krzci(e)my się* (2), *krzczym się* (1) *SkarKaz*; *-emy SarnUzn*; *-imy : -emy WujJud* (2:1). \diamond *3 pl* *krzczą się* (25). \diamond *praet 2 sg m -ś* *krzciał się* (2). \diamond *3 sg m* *krzciał się* (5). *f* *krzciała się* (2). *n* *krzciało się* (1). \diamond *1 pl m pers* *krzciliśmy się*, *-chmy*, *-śmy* *krzcili się* (4). \diamond *3 pl m pers* *krzcili się* (7). \diamond *plusq 2 sg m* *byłeś się* *krzciał* (1). \diamond *imp 2 sg* *krzci się* (2). \diamond *3 sg* *niech się* *krzci* (2). \diamond *2 pl* *krzciecie się* (5). \diamond *3 pl* *niech się* *krzczą* (1). \diamond *con 3 sg m* *by* *krzciał się* (1). \diamond *3 pl m pers* *by* *krzcili się* (2). \diamond *con praet 3 pl m pers* *by* *się* *byli* *krzcili* (1). \diamond *part praes act* *krzcząc się* (2).

Sł stp notuje, Cn, Linde brak.

1. *W religii chrześcijańskiej: przyjmować sakrament chrztu, być chrzczonym* (76) : [Maria] roźmyźlala o fyny {bofzem}, yako fyą myal poczacz narodycz krcycz *PatKaz III* 142, 136v; *KromRozm I* L4; *GliczKsiąż* L4; I rofkazał/ aby fie wśelki tżlowiek krtzac y vmieriaiac/ mázał/ y wnicy [Świątości Oleju Świątego] nádzieię zbawienia fwego pokládał. *KrowObr* 86; *OrzList b* [3 r.]; *BibRadz* II 98b *marg*; Po obrzeźce/ ktora bywa po porodzeniu ośmego dnia/ krzczą fie we czterdzieści dni Męfczyzni/ á Zeńki rodzay w ośmdziefiat dni. *BielKron* 462, 214 [4 r.], 436v, 462; *GrzegRóżn A4*; *OrzQuin* M3; tedyć potrzebá/ áby ten/ który fye chrzci/ wierzył: iż będzie zbawion/ gdy fye ochrzci. *BiałKat* 248v, 186, 241 [2 r.], 243v, 248v, 251; ząwždy to záchowano było/ áby Krztu nikomu niedawano/ ázby pierwey był fpytan/ iefliby się chćiał krzcić. *KuczbKat* 135, 125, 140; *WujJud* 167v, 169, 169v, 232v, 233, Mm4v; Wízyfcy/ powiáda S. Apoštoł/ w iednochmy fię ciáło krzcili: To ieft chrzeft S. ieft náłze w iedno ciáło fkupienie *SkarJedn* A2v; *SkarŻyw* 356; *StryjKron* 140 [2 r.], 340; *CzechEp* 176, 339; *ReszPrz* 97, 99; *WujNT Act* 8/12, Zzzzz3v [2 r.]; Pokutyćie/ á w imię Kryftá páná Chrcćicie fię/ á będzie wam tá ľalká przydána *SiebRozmyśl* K3v.

Zwroty: »krzcić się w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego, Boga (a. Boże), Pana Krystusowe, Trójce Świętej (a. Trzech Person)« [szyk zmienny] (9:3:2:2): *SeklWyzn* d3v; Zły á przikricy ktorzy aczkolwiek fię chrczą wymie Boże ale niechcza wierzić pyłmu świętemu *SeklKat* Qv, Ov, V; *GrzegRóżn* A4v, F; *SarnUzn* F, Fv; *BialKat* 266; przy krzczeniu/ połpolicie tey formy vzywaią: Krzci sie łlugo Chriřtuřlow/ W Imię Oycá y Syná/ y Duchá Świętego. *KuczKbKat* 125; *RejZwierc* 174; *WujJud* 20; *LatHar* 376, 377; *WujNT* Cccccc2; Tu tedy mamy wyrażenie Bogá Chrzeřciánłkiego/ Bogá w Troycy iedynego/ ktorego fię imieniem chrcim/ y ná żywot wieczny odradzamy: W imię Oycá y Syná y Duchá ś. *SkarKaz* 516a.

»krzcić się we krwi sw(oj)ej« = *przyjmować chrzest przez męczeństwo* (2): ktorzy to mowiac wyłtapili/ y poimáni koronę męczeńłką łzczęłliwie chrcząc fię we krwi łwey odniełli. *SkarŻyw* 152; *WujNT* 293.

»na wiarę się chrzeřcijańłką chrcić« = *przyjmować chrzeřcijaństwo* (1): Włodimirz po wřzyłtkich pańłtwach łwoich Rułkich dał wywołác/ rołkázuiąc áby fię wřzyłcy ná wiarę Chrzeřciánłką chrcili *StryjKron* 140.

»wodą święconą się chrcić« (1): Moželz tedy bączyc tych łwiętych á zacnych łudzi náukę: dla czego wodą święconą łye chrcić mamy *BialKat* 241.

»krzcić się znowu« [szyk zmienny] (9): ále fię nietylko ná koždą niedzielę/ ále teřz y ná koždy dzień znowu krčili/ kropiac fię/ w imię oycá y łyná y Duchá Świętego *KrowObr* 71; *OrzList* b; niektorzy z nich [z *sekt*y *Rotmana*] wołali po mieřcie głołem/ czyńcie pokutę á krzćicie fię z nowu *BielKron* 214, 205, 347; *SarnUzn* H5v [2 r.]; *WujNT* 477, Zzzzz3v.

2. W judaizmie i religiach wschodnich: obmywać się rytualnie (9) : w kořcielech łą iákieř łáły z wodą pełne z Báłłámem/ w ktorey fię krzczą kázdego Roku trzećiego/ tákieř y w rzece ktora idzie przez miáltho Kálekut. *BielKron* 453.

krzcić się czym (1): *BielKron* 113v cf *Szereg*.

Szereg: »umywać się to jest krzcić« (1): [*Judyta*] chodząc do wody vmywála fię (to ielř krzćilá) wodą w rzece/ chwaląc á prořząc Pána Bogá áby iey łpráwę do końcá dobrą vczynił. *BielKron* 113v.

a. Dokonywać kąpieli rytualnej w obecności św. Jana lub pod wpływem jego napomnień; baptizari *Vulg* (7) : *WujNT* 13, 129, *Ioann* 3/23; Národził fię Pan náłz iáko człowiek/ á tu fię chrci iáko grzełzny człowiek. *SkarKaz* 514b, 514a, b.

Zwrot: »chrcić się Janowym chrczem« (1): wřzytek łud y mytnicy vcźčili Bogá y chrcili fię Ianowym chrczem *SkarKaz* 514a.

3. Ponawiać sakrament chrztu świętego (w obrzędku koptyjskim) (1) : Máia teř łwego Pátryárche iáko y Grekowie/ y krzczą fię kázdy rok ná dzień trzech Krolow/ ná pámiátkę Kryřtuřlá. *BielKron* 462.

4. Umartwiać się, pokutować (tylko w przekładzie Matth 20/22, Mar 10/39, 1.Cor 15/29 lub w nawiązaniu do nich) (15) :

Zwroty: »krzcić się krztem« = *baptismo baptizari* *Vulg* (6): Možećieř pić kielich (*marg*) To ielř, ćierpieć mękę, ktora ia mam ćierpieć. Toř rozumiey y o krzćie. (-)/ ktory ia będe pił (*marg*) y krztem ktorym fię ia krzczę, być krzczeni. (-) *WujNT* *Matth* 20/22, *przedm* 12 [2 r.], s. 83 *marg*, *Mar* 10/39, 40.

»krzcić się za umarłe« = *baptizari pro mortuis PolAnt, Vulg (10): Leop 1.Cor 15/29; BibRadz 1.Cor 15/29 [2 r.]; LatHar 285; Ktorzy się krzczą za umarłe. [1.Cor 15/29]* To ieft ktorzy się modlą/ poźczą y trapią za duźe vmárłych/ áby były wyzwolone. *WujNT 620, 1.Cor 15/29 [2 r.]; SkarKaz 382b.*

Szeregi: »chrzcic się, to jest dręczyć« (1): coź czynić będą/ ktorzy się chrzczą/ to ieft oręczą [*lege: dręczą*] za vmárłe/ ieſli vmárli nie zmartwychwstáią? *LatHar 285.*

»chrzcic się, to jest trudzić« (1): ieſli vmárli nie zmartwych wstána/ czemu się za nie chrzczą? to ieft trudzą. *SkarKaz 382b.*

5. Nazywać się (1) : Boć to tenże ktory głos wydaie/ tenże krzci się być Bogiem Iehową *SarnUzn D.*

Synonimy: 5. mianować się, nazywać się, zwać się.

Formacje współrdzenne cf KRZCIĆ.

JB